

LA PROCESSÓ DEL SILENCI DE BADALONA

Eulàlia Fantova, Anna Maria Valle.
IES Pompeu Fabra. Tutor: P. Rodriguez. 2n de Batxillerat.

INTRODUCCIÓ

Hem triat aquest tema per fer el treball perquè la Processó del Silenci és una celebració típica de Badalona. Una altra raó és que és una de les processons més antigues de Catalunya; però la raó més contundent ha estat el fet que no n'hi ha cap mena d'informació escrita, tret d'algun article publicat.

Els objectius del nostre treball es basen en l'estudi en profunditat del conjunt de la processó i el seu simbolisme.

La utilització d'informació oral ha estat el mètode utilitzat per al nostre treball, juntament amb alguns articles publicats a la revista de Badalona.

RESUM DEL TREBALL

La Processó del Silenci té l'origen a l'època barroca, tot i que no se'n descarta un origen medieval. La Processó es va renovar l'any 1627 i es va adaptar als gustos de l'època barroca. En són exemples els contrastos de sentiments, de moviment, clar-obscur, silenci-so, vida-mort. Podem afirmar que l'any 1628 comença a estar documentada i també que en aquest any sorgeix el Cant del record i memòria, que és un dels elements més característics de la Processó.

L'any 1723 els organitzadors de la Processó conviden per primera vegada la Congregació dels Dolors a participar en aquesta celebració. Aquests porten el pas de la Mare de Déu dels Dolors i és un dels més independents de la Processó.

L'any 1867 el bisbe de Barcelona va ordenar que totes les processons que sortien el Divendres Sant passessin a sortir el Dijous Sant, tal com s'havia de fer. A Badalona l'any que es va imposar això no va assistir-hi gairebé ningú. Llavors, arran de les supliques del poble i de l'església, el bisbe va acceptar que sortís el Dijous Sant, tal com era tradició a Badalona. Els anys 1879-80, 1895... la processó va sortir el Divendres Sant en lloc dels Dijous a causa de la pluja que va caure a la ciutat.

A mitjan S.XX es proposa que portin els passos els gremis en lloc de les confraries, ja que es creia que d'aquesta manera hi hauria més afluència de públic. L'any 1931, a causa de la República, la processó deixa de sortir fins l'any 1939 (final de la Guerra Civil). Cal remarcar que durant aquest període es va portar a terme una massiva crema de passos a causa de la repressió contra l'església.

Un cop acabada la Guerra Civil es fan càrrec de la processó, per una part les institucions i confraries, i per una altra les addictes al nou regim. L'any 1974 es decideix suspendre-la per causes extrareligioses, ja que l'ajuntament volia capitalitzar-la i convertir-la en un interès turístic; l'onada d'immigrants també hi va repercutir. Els anys 1982 i 1984 va haver-hi intents de recuperar-la però va ser l'any 1987 que es recupera gràcies a la Parròquia de Santa Maria. Quan es recupera s'adequa als temps de l'època, sense perdre els trets característics del Barroc, però, per exemple, es prohibeix fer penitències anar amb cucurutxes ostentoses...

A l'inici, hi havia una manera molt peculiar de construir els misteris que sortien en processó. Buidaven una soca d'arbre i hi esculpien el conjunt de l'escultura. Això comportava un problema: el pas s'esquerdava amb el pas del temps. Va ser després de la Guerra que van canviar el sistema: agafaven unes làmines de fusta, les encolaven i a partir d'aquí hi esculpien el pas; això els permetia que els passos no s'esquerdessin amb el pas del temps.

La processó ha sofert diversos canvis pel que fa al marc geogràfic en el qual es desenvolupa. En

els inicis, la processó sortia només pels carrers de Dalt la Vila baixant pel Carrer Costa Vulgo del Real. Cap a mitjan S.XVII, es va decidir invertir l'ordre del recorregut ja que era més fàcil pujar els passos pel Carrer Costa Vulgo del Real que no pas baixar-los. Als anys quaranta, a causa de la massiva participació de gent, es va decidir ampliar-la fent que baixés pel carrer d'en Prim, girant pel Carrer Sant Pere i pujant pel Carrer de Mar fins a l'església de Santa Maria. De l'any 1987 a l'any 1999 es va tornar a fer només pels carrers de Dalt la Vila. L'any 2000 el recorregut va ser el mateix però ampliant-lo fins al carrer Barcelona.

La preparació de la processó també es un punt a destacar, ja que perquè la processó pugui sortir el Dijous Sant es necessita un munt de gent treballant-hi mesos abans, perquè s'han de tramitar tot un seguit de permisos amb l'ajuntament, convocar els músics que han de participar-hi, fer un pressupost del cost que tindrà preparar els misteris, llogar espadnyes, rentar vestes, ciris, atxes... Hi ha misteris que s'han de fer càrrec de tots els costos que comporta, ja que així tenen plena decisió sobre el misteri.

Hi ha un seguit de costums que caracteritzen la processó badalonina, com ara el silenci que hi regna al llarg del recorregut, trencat només pel cant del Record i Memòria, i per les corals. La il·luminació també es un tret característic; quan no hi havia corrent elèctric, se cercaven mitjans per a il·luminar els carrers i es recorria a posar teieres als carrers i també cargols de mar enganxats a les parets per on passava la processó. A les cases també s'hi posaven uns pans de cera a les finestres. A les finestres s'hi penjaven draps negres. Un costum curiós és que els de l'Oració a l'Hort sempre pengen un verat de plata al seu misteri, ja que, segons una llegenda, un pescador va prometre a Sant Pere que si salvava uns peixos i les seves reixes li penjaria un verat com a homenatge.

Tot i que la processó transcorre en silenci, hi podem trobar dues corals que l'acompanyen cantant peces religioses. La primera va situada darrere el Sant Crist i la segona darrere del pas de la Mare de Déu dels Dolors. Darrere d'aquesta s'hi canta l'Stabat Mater del Mestre Olivelles i els set Dolors (cada Dolor s'alterna amb un Stabat Mater). Abans que la processó surti de l'església, es canta Jesucrist la Passió Vostra, que es entonada quan es representa el Sant Sopar a l'altar de l'església de Santa Maria.

Pel que fa a la influència social, hi ha diverses maneres de seguir la processó. Hi ha gent que només va a veure-la perquè es una celebració badalonina o bé perquè és costum a casa seva. N'hi ha uns altres que la viuen més; en són exemples la gent que mostra devoció cap a la Mare de Déu dels Dolors fent penitències, com ara anar encadenat (ara ja no es fa) o anar descalç. Hi ha qui demostra la seva devoció enviant flors per a guarnir els misteris. Antigament es demostraven els sentiments que causava la processó quan es pegava a Judes (que es un dels "dolents" de la processó). En aquest punt també hem volgut destacar la comprensió o ignorància per part dels assistents a la processó, però és important que –s'entengui o no– la gent hi assisteixi, i l'entengui a la seva manera.

Els joves tenen un paper molt important pel que fa a la participació del poble ja que posteriorment seran ells qui hauran de dur endavant la processó i organitzar-ho tot. També es destaca que gairebé un 50% dels assistents a la processó són immigrants, però molt pocs d'aquests participen en les tasques de preparació.

Un dels punts als quals ens hem vist enfrontats és l'estudi de la Mare de Déu dels Dolors. El 1987 un grup de persones van fer estudiar la constitució de la Mare de Déu. Li van fer fer unes radiografies i van estudiar-la detingudament. Cal tenir en compte que la verge no pot ser vista despullada per ningú, llevat d'un parell de dones, que són les encarregades de vestir-la. En l'estudi van poder veure que abans la Mare de Déu anava asseguda però després es va adoptar el costum andalús i es va posar dreta; això es veu en els genolls. També es veu que per tal de ficar-li els ulls la van obrir per la part posterior del cap i així els ulls no van quedar guenyos. Segons una hipòtesi de Joan Rosàs, dins de la cavitat del cap podria haver-hi un paper que hagués introduït l'escultor de la Mare de Déu dels Dolors.

Els diferents passos que surten en processó són:

- Oració a l'Hort: representa quan Jesús va a resar a l'hort de Getsemani.
- Bes de Judes: Judes traeix Jesús per 30 monedes d'or; els soldats agafen Jesús i Judes els diu que sabran a qui han d'agafar perquè ell li farà un petó; això es representa al misteri.
- La Flagel·lació: representa quan Jesús és assotat perquè ja ha estat processat.
- La Coronació d'espines: llegint la sentència de Ponç Pilat, aquest posa a Jesús un mantell, una canya i una corona per tal de riure-se'n.
- Ecce Homo: representa quan Ponç Pilat presenta Jesús al poble i diu «Ecce Homo», que significa «Heus aquí l'home».
- Caiguda de Jesús: comença el Via Crucis, el Camí de la Creu. El misteri vol representar la primera caiguda de Jesús portant la creu.
- Jesús ajudat pel Cirineu: Cirineu, que és un ciutadà que veu a Jesús, s'ofereix per ajudar-lo a portar la creu.
- La Verònica: la Verònica veu Jesús i li eixuga el rostre; el rostre queda marcat i ella el va ensenyant.
- Crist del Perdó: Jesús està crucificat però encara és viu.
- Sant Crist Crucificat: és quan Jesús es crucificat.
- Sant Sepulcre: ens mostra Jesús dins del sepulcre.
- La Mare de Déu dels Dolors: aquesta verge és considerada com a miraculosa. Es diu que pot fer complir desitjos i que quan ella surt al carrer deixa de ploure.

CONCLUSIONS

La Processó del Silenci té un valor historicocultural dins la nostra ciutat, que molta gent valora però també n'hi ha molta que no. Per això creiem que és important l'esforç que fan els organitzadors de la processó per tal que surti cada any pels nostres carrers. Una de les conclusions que ens ha sorprès més és que molta gent que no comprèn en la seva totalitat la processó la segueix i hi participa com a espectador any rere any, i en part la fa seva. Amb això sabem segur que una celebració tan antiga com la processó no es deixarà de fer en molt anys.